

Božična priloga

„Slovenskega gospodarja“

Januš Golec:

Sвета noč beraškega študenta.

Od rojstva pohabljen ter slaboten sinko vdove Lenčke s sedmimi nedoraslimi otroci Joško je bil najbolj vzgleden in nadarjen učenec na Planini. Kot ministrant ter ljudski šolar se je tako priljubil obema duhovnikoma, da sta ga poslala v mesto v gimnazijo. G. kaplan mu je izprosil hrano za opoldne brez večerje pri raznih usmiljenih srcih. Joško je bil že od prve šole beraški študent, kakor toliko in toliko naših najboljših, najbolj delavnih in za naš majhni narod najzaslužnejših mož. Učil se je odlično vkljub životarenju na prosjaštvu. Sotovarišem bogatih trgovcev in imovitih krčmarjev s Planine je bil izdatna podpora; na cesti pa sirote niti poznati niso marali! Edina zahvala, katero je užival za duševno pomoč, je bila ta, da ga je vzela stari, trški hlapec Tonč, ki je vozil trgovceve in krčmarjeve študente z doma na kolodvor in obratno, poleg sebe na kozla, da bi ne hodil peš kakor berač tako daleč. Če je bilo bolj hladno, mu je zavil tresoče noge v koco, da ga ne bi tresel drgetinec pri slabih obleki celo vožnjo.

Pred kakimi 30 leti še namreč ni bil vsak kraj spojen z železnico potom ugodnega avtomobila, treba je bilo ali peš, ali na vozu cezanjati po ure in ure, predno si dospel na cilj. Ob raznih počitnicah se vozili od postaj le oni dijaki, kojih starši so imeli kaj pod palcem; siromaki so kresali peš, ali pa se je obesil kateri na voz onih boljših.

Navadno je že tako pri tej revščini na tem ljubem svetu, da baš deca siromašnih bajtarjev najbolj visijo na domu.

Lenčkinemu Jošku je bila domača kočura, mati, mlajši bratci ter sestre vse na svetu. Kadarkoli je moral z doma nazaj v šolo, je pretakal ob slovesu bridke solze. Ob bližanju počitnic mu je bilo lahko blaženo v pričakovanju, da bo kmalu zopet doma, kjer je bil kot po naravi slaboten najstarejši sinko ljubljene matere in sploh cele družine. Joško se je pripravljaj na počitnice za Božič in Veliko noč pod domačo streho. Pri vsem pomanjkanju si je pritrgal toliko, da je kupil za domači kot nove jaslice, katere je izrezal lastnoručno, da jih je bilo treba doma samo še sestaviti. Za velikonočne praznike je znal mično pobarvati pisanke, s katerimi je razveselil bratce ter sestre. Lenčkinu družini pod zakrpano streho je bil študent Jožek že v prvih letih šolanja up enkrat boljše bodočnosti.

Tretjo šolo je obiskoval beraški študent s Planine, ko je padlo že pred Božičem precej snega, bilo par dni pasje mrzlo in je zopet znova snežilo. In ravno v sneženo odejo zaviti božični prazniki so za dijaško mladino posebno privlačni, veseli in lepi.

Planinski študentki so poskakovali radosti, ko so zapustili železnico in se usuli krog že pripravljenih sani, ki bi naj zdrčale z lahkim mladostnim bremenom v objem težko čakajočih mamic in papanov.

Tokrat ni več vodil dijaške ekspedicije stari hlapec Tonč, objela ga je bila na jesen vsled pljučnice majka — smrt. Čakal je z več sanmi mlajši trški potegon, ki je poznal in znal k sebi le trgovceve in gostilničarjeve; vsi drugi potniki so mu bili deseta briga.

Tudi Lenčkin Jožek je zapustil vagon na isti postaji kakor njegovi tovariši, a nobeden mu ni namignil, da bi delil z novim hlapcem sedež na kozlu. Rajni Tonč je seveda najprej naložil imenitno deco, nikdar pa ni pozabil na Lenčkinega; če je bilo to njegovemu gospodarju ljubo ali ne. Novi voznik, katerega so klicali za Mihelaka, ni vabil sirote, dasi je bil naprošen od vdove Lenčke proti obljudi napitnine, naj ji pripelje vsaj do pod vrha fantka. Da bi se pa bil plahi beraček sam pulil za mesto na kozlu, do tolike drznosti bi se ne bil podkorajžil vdovin sinko za nobeno ceno.

Med juckanjem in ploskanjem so se pognale sani v dir, da se je kadilo za njimi. . . . Tik ceste pri postaji je še vedno stal nepremično študent Jožek v predoljih hlačah, ohlapni sukni in v od g. kaplana že ponošenih čevljih, drgetajoč od mraza, vendar s trdnim sklepom, da jo bo mahnil peš, ko mu le izginejo enkrat sani bogatinov iz vidika. Da bi se bil vrnil nazaj v mesto, ni bilo niti misliti, saj železnica ni zastoj in reva ni imel niti vinarja v žepu.

Od postaje do Planine so zmagali cesto dobri konji v dveh urah, pešec v štirih in kos bo poti kljub visokemu snegu tudi Lenčkin študent, ker ga naravnost priganja proti domu misel na mamiko, bratce ter sestre, ki že vsi komaj čakajo, kake, kako lepo ter velike jaslice bo postavil letos v kot pod Križanega. Pretipal je še enkrat svoj notrajni žep na sukniču, če še hrani božično darilce za dom, nato sneg pod noge in kmalu je zavil z glavne ceste na okrajno proti domu — ljubi Planini. Mudilo se mu je. Zimski dan se je nagibal proti večeru in večer ter noč si podajata v zimskem času roke. Ko se je potegnil po okrajni cesti na vrh klanca že ni videl več v dolino, tema je bila in snežiti je pričelo, da se je še bolj meglilo pred očmi. Joško ni bil

utrujen, le opotekal se je po cesti liki pijanec, moral je stopati kakor po tračnicah, katere so utisnile v visoki sneg sani. Hoja po tako ozkem tiru je bila s časom utrudljiva, šlo pa je le, ko mu je bila pot znana tudi v še tako v temo zaviti noči. Ako bi se bil sanjkal na kozlu poleg hlapca, bi bil prezebal, da bi bil kosal repo z zobmi, pri pešhoji mu je bilo že celo tako vroče, da mu je zalival pot obraz in mu je bilo soparno gorko po celem telesu. Nekaj časa se mu je zdelo čudno, ker ni srečal nikogar. Domislil se je, da je nocoj sveti večer in se vsak drži doma in ne gaba brez velike sile po snegu. Trški študenti bodo kmalu doma, le kaj bo storila njegova mama, ko bo prišla zastoj v trg in gledala od daleč, od katere strani bo ji pritekkel nasproti njen sinko. Ko ga ne bo, bo že vprašala po njem in mu prihitela nasproti. Morda bodo mamika prva oseba, katero bo srečal na nočni poti in bosta korecala skupaj proti domu in že med povratkom bo zvedel, kaj se je zgodilo pri hiši novega, odkar je bival v mestu, kako je s kravo, z ovcami in ali kaj ubogajo mamco bratci ter sestrice. Takale razmišljajna so gladila ter kratila siroti pot, ki se nič ni prav krajšala, dasi se je že poganjal po ozkem tiru brez pravega in daljšega postanka najmanj dve uri. Pa je le postal in se ozrl naprej in nazaj. Čisto sam je bil na cesti, ki je vodila skozi dolgočasen graben. Snežilo je, vroče mu je bilo, ko se ni premikal, mu je že postajalo hladno, torej le naprej, saj bo mater kmalu srečal in potem bo sploh doma.

Bil je že na vrhu drugega klanca, koder je bril ledeno mrzel veter, ki je kolobaril snežinke krog njega tako na gosto, da ni videl niti za ped pred seboj. Pospešil je korak, da se je znebil vetrovnega vrha in zakobacal navzdol ter dosegel drugi dolgi graben, ki je končaval s klancem na mično planoto, na kateri je počivala Planina in za trgom ob gozdnem robu se je skrival njegov skromni domek z vsem najdražjim na celem svetu.

Cesta po drugem grabnu je vodila skozi gozd in tukaj nekje ga bode čakala mama, ki že gotovo zna, da ga trški niso marali na sani! Skozi gozd cesta ni bila tolikanj zametena, čutil pa je le utrujenost, da je moral večkrat postati, ko si je otiral z rokavom od znoja puhteči obraz in si opomagal za sapo. Še hribovski orjak bi se bil upehal; ne pa slabotno pohabljen revše, ki je gabalo po snegu ure v ohlapni obleki in v za njegovo nogo nerodno prikrojenih čevljih.

Gozda ni bilo ne konca in ne kraja! Tolikokrat je bil prepričan, da mora biti tik pri klanecu, po katerem bo šlo